

OPRÁVNĚNOST ZDROJE ROZMNOŽENINY PRO OSOBNÍ POTŘEBU A NÁHRADNÍ ODMĚNA

MATĚJ MYŠKA

Soudní dvůr: Soudní dvůr Evropské unie (Čtvrtý senát)
Datum: 10. 4. 2014
Sp. zn.: C-435/12
Dostupnost: curia.europa.eu

1. PRÁVNÍ VĚTA

Unijní právo, konkrétně čl. 5 odst. 2 písm. b) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2001/29/ES ze dne 22. května 2001 o harmonizaci určitých aspektů autorského práva a práv s ním souvisejících v informační společnosti, ve spojení s odstavcem 5 tohoto článku, musí být vykládáno v tom smyslu, že brání takovým vnitrostátním právním předpisům, jaké jsou dotčeny v původním řízení, které situaci, kdy zdroj, z něhož je rozmnoženina pro soukromé užití pořízena, je oprávněný, neodlišují od situace, kdy je tento zdroj neoprávněný.

2. ÚVOD

Značný mediální rozruch vyvolal rozsudek Soudní dvora EU (dále jen "SDEU") ze dne 10. 4. 2014 ve věci ACI Adam BV, C-435/12, EU:C:2014:254 (dále jen „Rozsudek“). Důvod takového zájmu je poměrně prostý; rozsudek se totiž mj. vyjádřil ke každodenní realitě většiny internetových uživatelů, totiž "stahování" autorskoprávně chráněného obsahu. Takové jednání může být národním právem dovolené na základě čl. 5 ods. 2 písm. b) výjimkou z autorského práva *“pro soukromé užití a pro účely, které nejsou přímo ani nepřímo komerční, a to za podmínky, že nositelé práv získají spravedlivou odměnu, která, pokud jde o dotyčné dílo nebo předmět ochrany, bere ohled na použití nebo nepoužití technologických prostředků.”* Uživatel si

tak rozmnoženinu může pořídit i bez souhlasu autora a přímo za ni nic neplatí. V konečném důsledku ale “stahování” zadarmo není - vykonavateli příslušných práv náleží právě tzv. náhradní odměna. Tato je placena zejména výrobcí a dovozci přístrojů k rozmnožování a záznamových médií, v praxi ji ovšem platí konečný spotřebitel.

Otázka „přiměřenosti“ této odměny pak již byla řešena v případě *Padawan* (C-467/08, EU:C:2010:620),¹ kdy SDEU dovodil, že musí existovat spojitost mezi tímto poplatkem uvaleným na rozmnožovací přístroje a média, který slouží k financování náhradní odměny a jejich předpokládaným užíváním. Poplatky tak nelze uvalit paušálně na všechna média a přístroje, ale pouze na ty, které jsou využívány pro účely soukromého kopírování. Nebude ji tedy nutno vůbec platit v případě, že se na daný konkrétní nosič nebude kopírovat autorské dílo (bude se tedy jednat např. o firemní disková pole). Úprava ve Směrnici ale nebrání tomu, aby takové poplatky primárně platily právě výrobcí a dovozci těchto médií a zařízení, pokud mají možnost přenést skutečnou zátěž spojenou s tímto financováním na soukromé uživatele pořizující si rozmnoženinu.

3. SKUTKOVÝ STAV

Aktuálně anotovaný případ pak lze považovat za další logické pokračování této problematiky, které se zaměřuje na výši této odměny a vyjasnění její širě jejího záběru. Předběžná otázka byla položena nizozemským Hoge Raad der Nederlanden ve sporu mezi výrobcí a dovozci nenahraných nosičů (mj. společností ACI Adam BV a dalšími), kolektivními správci (Stichting de Thuiskopie a Stichting Onderhandeligen Thuiskopie vergoeding), kteří vybírají a rozdělují náhradní odměny, jakož i stanovují jejich výši. Dosavadní interpretace § 16c nizozemského autorského zákona byla taková, že by měla náhradní odměna pokrývat i pořizování rozmnoženin z ilegálních zdrojů, např. zveřejněných neoprávněně na webových úložištích bez souhlasu vykonavatele majetkových práv. Toto ovšem považovali výrobci a dovozci za neoprávněně a podali proti kolektivním správcům žalobu k Rechtbank te 's-Gravenhage (soudu v Haagu). Postupně se případ dostal

¹ V detailech k rozhodnutí *Padawan* viz MYŠKA, Matěj. Limity rozmnoženiny pro osobní potřebu. In Radovan Dávid, David Sehnálek, Jiří Valdhans. Dny práva – 2010 – Days of Law. Brno: Masarykova univerzita, 2010. 18 s. ISBN 978-80-210-5305-2. Dostupné i online: [http://dvp.sehnalek.cz/files/prispevky/05_obcan/Myska_Matej_\(4799\).pdf](http://dvp.sehnalek.cz/files/prispevky/05_obcan/Myska_Matej_(4799).pdf)

až k soudu poslední instance, který ovšem řízení přerušil s tím, že se v tomto případě jedná o nejasnou otázku, kterou Směrnice přímo neřeší a je tedy nutno se na výklad zeptat přímo SDEU.

4. ANOTACE²

Soudní dvůr ve svém rozhodnutí zaujal stejné stanovisko jako generální advokát Pedro Cruz Villalón, když konstatoval, že náhradní odměny by měly být vybírány pouze za kopie pořízené z oprávněných zdrojů.

Při svých úvahách vycházel SDEU z toho, že Směrnice má zajistit autorům vysoký standard ochrany a výjimek z autorského práva mají být aplikovány restriktivně (rozsudek *Infopaq International*, C-5/08, EU:C:2009:465, bod 56 a tam citovaná judikatura)³ Stejně tak se SDEU podal výklad tzv. třístupňového testu (čl. 5 odst. 5 Směrnice), když konstatoval, že tento test neurčuje ani věcný obsah výjimek [bod 25 Rozsudku]. Stejně tak nemůže sloužit k tomu, aby rozšiřoval obsah konkrétní výjimky [bod 26 Rozsudku]. Ač tedy výjimka dovolující rozmnoženinu pro soukromé účely otázku oprávněnosti zdroje rozmnoženiny nijak neadresuje, je nutno ji interpretovat restriktivně a tedy, že toto ustanovení *“brání tomu, aby toto [...] bylo chápáno v tom smyslu, že nad toto výslovně stanovené omezení ukládá majitelům autorských práv povinnost strpět porušování svých práv, které může být spojeno s pořizováním soukromých rozmnoženin”* [bod 31 Rozsudku]. Jiný výklad, a tedy nejednotné uplatňování výjimky v rámci národních úprav, by dle názoru SDEU vedlo k disharmonickým efektům na jednotném trhu. SDEU pak vyjádřil svůj názor poměrně nekompromisně s tím, že vnitrostátní předpisy, které mezi právní povahou zdroje kopie pro soukromé účely nerozlišují, nelze tolerovat [bod 37 Rozsudku]. Rozmnoženinu, ze které náleží autorovi odměna, si tak v souladu se závěry SDEU lze pořídit jen z oprávněného zdroje. Kopírování z neoprávněného zdroje by totiž nesplnilo druhou podmínku třístupňového testu, tj. bezrozpornost s běžným způsobem užití díla. Tento závěr SDEU odůvodňuje poměrně simplexní ekono-

² V této části anotace vychází z popularizačního textu autora. MYŠKA, Matěj. (Ne)oprávněné stahování dat. Jak to bude s rozmnoženinami? In: *Muni*. Masarykova univerzita, 15. 6. 2014 [cit. 15. 6. 2014]. ISSN 1801-0814. Dostupné z: <http://www.online.muni.cz/komentare/4448-ne-opravnene-stahovani-dat-jak-to-bude-s-rozmnozeninami>

³ Kriticky k striktnímu výkladu výjimek a omezení autorského práva viz HUSOVEC, M. Veřejný zájem v autorském práve. Výnimky a obmedzenia, reštriktívne? *Právny obzor*. 5/2013, s. 472-498. ISSN ISSN 0032-6984. s. 476.

mickou zkratkou, totiž že by takové jednání „podporovalo [...] oběh padělaných děl nebo nedovolených napodobenin, čímž by se zákonitě snížil objem prodeje nebo jiných zákonných obchodů souvisejících s chráněnými díly“ [bod 39 Rozsudku]. Jaksi nad rámec a bez odůvodnění pak SDEU jednoduše konstatoval, že takové jednání by mohlo způsobit i nepřiměřenou újmu majitelům autorských práv (sic!) [bod 40 Rozsudku]. Na tento výklad nemá vliv ani neexistence účinných technický prostředků ochrany práv (tzv. DRM). Zohlednění újmy vznikající kopírováním z neoprávněných zdrojů při stanovování výše náhradní odměny tak nerespektuje „přiměřenou rovnováhu“, která má být nalezena mezi právy a zájmy osob, který tato odměna náleží, a právy a zájmy uživatelů děl [bod 57 Rozsudku].

Posuzování oprávněnosti zdroje je ale v praxi velmi problematické. Jistou inspirací by mohly být i závěry německé právní vědy.⁴ V Německu je totiž již od roku 2007 součástí autorského zákona ustanovení § 53, které zakazuje pořizování si rozmnoženiny pro osobní potřebu ze zjevně protiprávně zpřístupněného zdroje.⁵ Zjevná protiprávnost pak má být posuzována z objektivního hlediska - znalosti/vzdělání konkrétního jedince pořizujícího si rozmnoženinu, by tak neměly být brány v potaz. Stejně tak nemá uživatel povinnost přezkoumávat oprávněnost předlohy. Naopak příslušný vykonavatel autorských práv musí prokázat v soudním řízení neoprávněnost takové předlohy. Situace by se tak musela řešit ad hoc a konečné slovo bude mít vždy příslušný soud. Dá se ale s velkou mírou pravděpodobnosti očekávat, že tzv. “rip” aktuálního “hollywoodského” trháku, dostupný na file-hostingových serverech paralelně s distribucí v kinech bude v konkrétním případě označen za neoprávněný zdroj rozmnoženiny. Důsledkem toho nebude vzniklá rozmnoženina pořizena v souladu s právem a “stahovač” tak zasáhne do majetkových práv autorských.

Český autorský zákon ale v aktuálně účinném znění právní povahu zdroje rozmnoženiny neřeší. Pro účely posuzování trestnosti jednání zasahujícího do práv autorských a souvisejících už Nejvyšší soud dokonce judikoval,⁶ že je možné, aby zdrojová rozmnoženina, ze které si zhotovitel

⁴ Viz např. GRÜBLER, Ulrike. Kommentar § 53, RN 12-14. In: AHLBERG, Hartwig a GÖTTING, Horst-Peter. *Beck'scher Onlinekommentar Urheberrecht*. Stand 1. 2. 2014 [cit. 5. 6. 2014] Dostupné z: www.beck-online.de

⁵ S obdobnou úpravou se pak lze setkat i ve Španělsku, Itálii, Portugalsku, Finsku a Švédsku.

⁶ Usnesení Nejvyššího soudu České republiky ze dne 25. 3.2009, sp. zn. 5 Tdo 234/2009.

pořídí vlastní rozmnoženinu pro osobní potřebu, byla pořízena i na základě jednání, které je v rozporu s autorským zákonem. V kontextu civilního řízení, v rámci kterého je nejčastěji vymáhán ušlý zisk a bezdůvodné obohacení, ovšem takto jasná rozhodovací praxe není. Celou situaci komplikuje i to, že § 30 autorského zákona, který dovoluje pořizování rozmnoženiny pro osobní potřebu, je nutné aplikovat v souladu s tzv. třístupňovým testem, který je přímo součástí zákonné úpravy. Ten stanoví, že výjimky lze uplatnit pouze ve zvláštních případech stanovených v autorském zákoně a pouze tehdy, pokud takové užití díla není v rozporu s běžným způsobem užití díla a ani jím nejsou nepřiměřeně dotčeny oprávněné zájmy autora. Ještě před tímto anotovaným rozsudkem byla dovozována protiprávnost stahování z neoprávněného zdroje doktrinálně,⁷ jakožto rozporná s třístupňovým testem. Aktuálně tak byly tyto závěry potvrzeny i SDEU.

V každém případě ale neznamená rozsudek konec rozmnožování pro osobní potřebu jako takového. Jak ovšem trefně poznamenala Eleonora Rosati⁸ rozsudek SDEU značně zúžil potenciální chápání a výklad katalogu výjimek a omezení. Členské státy tak v žádném případě nemohou vytvářet výjimky jiné, než taxativně uvedené, a pokud už si některou vyberou, mohou ji implementovat pouze v míře stanovené Směrnicí, aniž by byl dovoleno jakékoli rozšíření v mantinelech této výjimky.

⁷ DOBEŠ, Petr: Rozmnožování autorských děl pro soukromou potřebu II. *Právní rádce*, roč. 15, č. 5, s. 4-8, 2001, ISSN 1210-4817.

⁸ ROSATI, Eleonora. What does the ACI Adam decision mean for InfoSoc system of exceptions and limitations? [online] *The IPKat*. 18. 4. 2014 [cit. 15. 6. 2014] Dostupné z: <http://ipkitten.blogspot.cz/2014/04/what-does-aci-adam-decision-mean-for.html>